

Namjere sklapanja braka, rađanja djece i odlaska na rad u inozemstvo studenata Veleučilišta u Bjelovaru

Marija Čatipović¹, Martina Marković², Josip Grgurić³

Jedan od najznačajnijih aktualnih izazova pedijatrija u Hrvatskoj je smanjenje broja dojenčadi i male djece u zdravstvenoj skrbi, prvenstveno kao posljedica pada nataliteta i iseljavanja roditelja s djecom iz domovine. Cilj rada je istraživanjem namjera sklapanja braka, rađanja djece i iseljavanja iz Hrvatske izdvojiti ključne čimbenike koji determiniraju te namjere, kako bi se moglo djelovati na njih.

Online anketom prikupljeni su podatci studenata Veleučilišta u Bjelovaru: sociodemografski podatci i podatci o namjeri sklapanja braka, rađanja djece i odlaska iz zemlje. Podatci su obrađeni metodama deskriptivne statistike, hi kvadrat testom su ispitane razlike utjecaja pojedinih skupina faktora na ispitivane varijable. Utjecaj varijabli koje su značajno povezane s namjerama ispitan je modelima binominalne i multinominalne logističke regresije.

Kao značajni čimbenici utjecaja na ispitivane namjere izdvojile su se varijable „bračni status“, „najbolja dob za rađanje“, „stav prema vjeri“, „zaposlenje“ i „utjecaj zaposlenja na odluku sklapanja braka“. Metodama logističke regresije potvrđeno je značenje utjecaja prediktora „vjera“, „zaposlenje“ i „najbolja dob za rađanje“.

Pozitivno djelovanje u pitanju navedene problematike pedijatar primarne zdravstvene zaštite ne može ostvariti samo radom u ordinaciji, nužne su aktivnosti u zajednici: rad s trudnicama, pomoć i potpora dojenju, skrb oko djetetova zdravlja, promocija roditeljstva i jačanje roditeljskih kompetencija. Na području Bjelovarsko-bilogorske županije te se aktivnosti provode putem „Savjetovališta za djecu - prijatelji dojenja“, trudničkih tečajeva, skupina za potporu dojenja, ljekarni prijatelja dojenja, vrtića i knjižnica prijatelja dojenja, manifestacijama „Ljepota majčinstva“, „Obiteljske zabavne igre“, „Naše malo sunce“, „Rastimo zajedno“, „Baby fitness“ itd.

Ključne riječi: STUDENTI; BRAK; EMIGRACIJA I IMIGRACIJA; HRVATSKA

UVOD

Grad Bjelovar je osnovan 1756. godine, a 1931. godine broj stanovnika županije je dosegao povijesni maksimum od 173.597 stanovnika. Nažalost, otad su sve snažnije izraženi negativni demografski trendovi. Popis stanovništva iz 2011. godine potvrdio je da na području županije živi 119 764 stanovnika (1). Prema podacima za 2016. godinu vitalni indeks za županiju iznosio je 57,8 (za Hrvatsku 72,8), s predviđanjima da će 2051. godine na području županije živjeti 72 738 ljudi (2). Sve je manje sklopljenih brakova (743 -1993., 589 -2016.), više razvoda (124-1993., 156 - 2016.), a veliki broj mladog stanovništva se iseljava (3).

Pedijatar primarne zdravstvene zaštite indirektno djeluje na te negativne trendove, pojačanom posvećenošću problemima morbiditeta i mortaliteta novorođenčadi i dojenčadi, djeci s kroničnim potrebama zdravstvene skrbi, pretilosti, visoke razine namjernih i nenamjernih ozljeda, izloženosti djece zagađenju okoliša, zlouporabi droga, ponašajnim i

¹ Pedijatrijska ordinacija Marija Čatipović, 43000 Bjelovar

² Rieser Wohnheimbetriebsprojekte mbH, Njemačka

³ UNICEF Ured za Hrvatsku, 10000 Zagreb, Croatia

Adresa za dopisivanje:

Prim. mr. sc. Marija Čatipović, dr. med.
Borisa Papandopula 26, 43000 Bjelovar
E-mail: mcatipov@gmail.com

TABLICA 1. Sociodemografski podatci i odgovori ispitanika

	n	%		n	%
Spol			S kim živite?		
Ženski	97	59,51	Sam/sama	10	6,13
Muški	66	40,49	S roditeljima	127	77,91
Dob			S partnerom/partnericom	8	4,91
> 18	1	0,61	S partnerom i djetetom/djecom	8	4,91
18 - 20	56	34,36	S partnerom i roditeljima	7	4,29
20 - 25	82	50,31	S partnerom, roditeljima i djetetom/djecom	3	1,85
26 - 30	7	4,29			
> 30	17	10,43	Broj članova obitelji u kućanstvu		
Redoslijed u obitelji			1	2	1,23
1. dijete	81	49,69	2	14	8,59
2. dijete	57	34,97	3	31	19,02
3. dijete	17	10,43	4	58	35,58
4. dijete	6	3,68	5	40	24,54
5. dijete	2	1,23	6	10	6,13
Veličina mjesta stanovanja			7	8	4,91
Selo	71	43,56	Stručna sprema partnera		
Manji grad	61	37,42	Osnovna škola	9	5,52
Veliki grad	31	19,02	Srednja škola	106	65,03
Radni status			Viša škola	27	16,56
Nemam primanja	107	65,64	Visoka škola	20	12,27
Primam socijalnu pomoć	2	1,23	Doktorat	1	0,62
Zaposlen/a (1/2 radnog vremena)	6	3,68	Koliko alkoholnih pića popijete na dan?		
Zaposlen/a (puno radno vrijeme)	44	26,99	0	31	19,02
Zaposlena (na porodiljnom)	2	1,23	<1	114	69,94
Zaposlena + doplatak za dijete	2	1,23	1-2	12	7,36
Mjesečni prihodi po članu obitelji			2-3	3	1,84
< 500 kn	3	1,84	3-4	2	1,23
500 - 1000 kn	14	8,59	>4	1	0,61
1000 - 1500 kn	25	15,34	Koliko cigareta popužite na dan?		
1500 - 2000 kn	21	12,88	Nikad nisam pušio	95	58,28
2000 - 2500 kn	39	23,93	Prestao sam pušiti	26	15,95
2500 - 3000 kn	61	37,42	5	7	4,29
Bračni status			6-10	15	9,20
Neoženjen-a	144	88,34	11-15	10	6,13
Oženjen/udana	18	11,04	16-20	8	4,92
Ra stavljena	1	0,62	>20	2	1,23
Broj djece			Najbolje vrijeme za rađanje djece je dob		
0	149	91,41	<26 godina	47	28,84
1	7	4,29	26-30 godina	101	61,96
2	6	3,68	>30 godina	15	9,20
3	1	0,62			
Stambeno pitanje					
Podstanar	22	13,50			
Živi u stanu/kući	83	86,50			

TABLICA 1. Nastavak

	n	%
Koliko djece planirate imati?		
1	18	11,04
2	91	55,83
3	38	23,31
4	13	7,98
5	3	1,84
Utječe li vjera na Vašu odluku o rađanju djece?		
Da	59	36,20
Ne	104	63,80
Jeste li vjernik?		
Da	121	74,20
Ne/ne želim odgovoriti	42	25,80
Namjeravate li se vjenčati ?		
Da	150	92,02
Ne, neću imati stalnog partnera	3	1,84
Ne, živjet ću u izvanbračnoj zajednici	10	6,13
Gledajući radni status, kad je najpovoljnije vrijeme za zasnivanje bračnog odnosa ?		
Kad se oba partnera zaposle	28	17,18
Kad se jedan partner zaposli	105	64,42
Nije važno zaposlenje	30	18,40
Nakon završetka studija namjeravam otići na rad u inozemstvo		
Ne, uopće se ne slažem s tom izjavom	41	25,15
Ne slažem se s tom izjavom	20	12,27
Niti se slažem niti se ne slažem	56	34,36
Slažem se s izjavom	25	15,34
Potpuno se slažem	21	12,88

razvojnim posljedicama neprimjerene njege. Posebno se ističu rani problemi mentalnog zdravlja, disfunkcijske obitelji, relativno niska razina dojenja, spolno prenosive bolesti, neželjene trudnoće te nedostatna dostupnost zdravstvene zaštite u nerazvijenim ruralnim sredinama (4). Pedijatar primarne zdravstvene zaštite te ciljeve ne može ostvariti radom ograničenim na pedijatrijsku ordinaciju, već je nužno djelovanje u zajednici. Akcije "Zdravi grad", "Zdrave županije", "Gradovi i općine prijatelji djece", primjeri su socijalno-preventivnih programa kojima pedijatri u lokalnoj zajednici, uz pomoć suradnika drugih struka, pozitivno mijenjaju uvjete i okolnosti rasta i života djece (5).

Budući da su namjere pouzdan prediktor ponašanja (6), cilj rada je ispitivanjem namjera odlaska iz Hrvatske, sklapanja braka i rađanja djece predvidjeti ponašanje mladih ljudi u skoroj budućnosti. Cilj rada je i izdvojiti čimbenike koji značajno utječu na navedene namjere, jer bi utjecajem na njih mogli mijenjati namjere.

METODE

U istraživanju je sudjelovalo 163-je studenata Veleučilišta u Bjelovaru, akademska godina 2017./2018., 97 (59,5%) žena i 66 (40,5%) muškaraca. Dob ispitanika se kretala između 18 i 40 godina, a većina ispitanika je bila u dobnoj skupini od 20-25 godina (50,3%). Više od polovine ispitanika živi u gradu (56,4%). U prosječnoj dobi od 22 godine 9 mjeseci i 21 dan 11% ispitanika je u braku, a njih 8,6% ima dijete. Samo 13,5% ispitanika su podstanari, većina njih živi s roditeljima, u obiteljskim zajednicama sa četiri i više članova.

Istraživanje je bilo kvantitativno. Podatci su prikupljeni *online* anketom u razdoblju od siječnja do travnja 2018. godine. U tom je razdoblju anketa bila dostupna na web stranici Veleučilišta u Bjelovaru. Prvi autor rada je studente Veleučilišta u Bjelovaru osobno informirao o studiji, njejoj svrsi, tipu, načinu sudjelovanja i zaštiti prava sudionika. Sudjelovanje u anketi je bilo dobrovoljno, studenti nisu ni na koji način nagrađeni za sudjelovanje u studiji ni usmjeravani prema određenim rezultatima.

Anketa se sastojala od dvaju dijelova: sociodemografska pitanja i pitanja namjere.

Nominalni podatci su kodirani prije daljnje obrade koja je rađena programom SPSS 20. Rezultati su prikazani frekvencijama i postotcima. Zbog asimetrične razdiobe rezultata u analizi razlika među skupovima i utvrđivanje povezanosti primijenjeni su postupci neparametrijske statistike. Uz test hi-kvadrat ili Fisherov egzaktni test prikazana je veličina utjecaja (jačina veze između varijabli Fi koeficijentom ili Kramerovim pokazateljem V. Za varijable s mogućim značajnim utjecajem na ispitivane namjere provedeno je ispitivanje modela za predikciju kategorijskih ishoda binominalnom i multinominalnom logističkom regresijom.

U planiranju studije poštivani su etički standardi Internacionalnog kodeksa medicinske etike (7) i rada *online* upitnicima (8). Istraživanje je odobrilo Etičko povjerenstvo Veleučilišta u Bjelovaru.

REZULTATI

Sociodemografski status ispitanika i odgovore na pitanja namjere prikazuje Tablica 1.

Za varijable „namjera iseljenja“ i „planirani broj djece“ značajnost razlika po pojedinim skupinama ispitanika je prikazana u Tablici 2, a za varijablu „namjera sklapanja braka“ u Tablici 3. Samo jedan ispitanik (muškarac) brak smatra uvjetom rađanja djeteta, 8% ispitanika/ca je navelo da je brak administrativni čin, 2,5% ga doživljava gubitkom slobode, dok većina ispitanika brak doživljava kao očekivani (ali ne i obvezni) korak u razvoju veze.

TABLICA 2. Značajnost razlika odgovora ispitanika u odnosu na varijable „Namjera iseljenja“ i „Planirani broj djece“

		NAMJERA ISELJENJA						
		Slažem se	Niti se slažem niti ne slažem	Ne slažem se	Chi ² – test/FET*	p vrijednost	Kramerov pokazatelj V	p vrijednost
Spol	Žensko	32	25	40	7,80	0,02	0,22	0,018
		33,00%	25,80%	41,20%				
	Muško	14	31	21				
		21,20%	47,00%	31,80%				
Brak	U braku	42	54	48	9,00	0,010	0,24	0,009
		29,20%	37,50%	33,30%				
	Nije u braku	4	2	13				
		21,10%	10,50%	68,40%				
Vjera	Vjernik sam	30	39	52	6,44	0,04	0,20	0,04
		24,80%	32,20%	43,00%				
	Nisam vjernik	16	17	9				
		38,10%	40,50%	21,40%				
Najbolje vrijeme za brak	Jedan partner zaposlen	6	5	17	10,08	0,04	0,18	0,04
		21,40%	17,90%	60,70%				
	Oba partnera zaposlena	33	41	31				
		31,40%	39,00%	29,50%				
	Nije presudno zaposlenje	7	10	13				
Zaposlenje	Zaposlen	8	17	27	8,81	0,01	0,23	0,01
		15,40%	32,70%	51,90%				
	Nisam zaposlen	38	39	34				
		34,20%	35,10%	30,60%				
Najbolje vrijeme za rađanje	< 26 godina	10	15	22	13,51*	0,01	0,19	0,02
		21,30%	31,90%	46,80%				
	26 - 30 godina	29	33	39				
		28,70%	32,70%	38,60%				
	>30 godina	7	8	0				
		46,70%	53,30%	0,00%				

* Fisherov egzakti test (FET)

		PLANIRANI BROJ DJECE						
		1 dijete	2 djece	3 ili više djece	Chi² - test / FET*	p vrijednost	Kramerov pokazatelj V	p vrijednost
Najbolje vrijeme za rađanje	< 26 godina	1	26	20	18,08*	0,00	0,28	0,00
		2,1%	55,3%	42,6%				
	26 - 30 godina	10	59	32				
		9,9%	58,4%	31,7%				
	>30 godian	7	6	2				
		46,7%	40,0%	13,3%				
Vjera	Vjernik sam	13	61	47	7,44*	0,02	0,21	0,03
		10,7%	50,4%	38,8%				
	Nisam vjernik	5	30	7				
		11,9%	71,4%	16,7%				
Namjera vjenčanja	Da	11	86	53	17,58*	0,00	0,41	0,00
		7,3%	57,3%	35,3%				
	Ne	7	5	1				
		53,8%	38,5%	7,7%				
Stručna sprema partnera	Osnovna i srednja	12	71	32	5,89	0,05	0,19	0,05
		10,4%	61,7%	27,8%				
	Viša i visoka	6	20	22				
		12,5%	41,7%	45,8%				

* Fisherov egzakti test (FET)

TABLICA 3. Značajnost razlika između sudionika u odnosu na varijablu „Namjera sklapanja braka“

		Namjera sklapanja braka					
		Ne	Da	FET*	p vrijednost	Fi koeficijent	p vrijednost
Vjera	Vjernik	4	117	0,00	0,29	0,00	
		3,3%	96,7%				
	Nije vjernik	9	33				
		21,4%	78,6%				
Koliko djece želite imati	1	7	11	17,58	0,00	0,41	0,00
		38,9%	61,1%				
	2	5	86				
		5,5%	94,5%				
	3 ili više	1	53				
		1,9%	98,1%				
Najbolje vrijeme za rađanje	< 26 godina	0	47	17,65	0,00	0,39	0,00
		0,0%	100,0%				
	26 - 30 godina	7	94				
		6,9%	93,1%				
	>30 godina	6	9				
		40,0%	60,0%				

*Fisherov egzaktni test (FET)

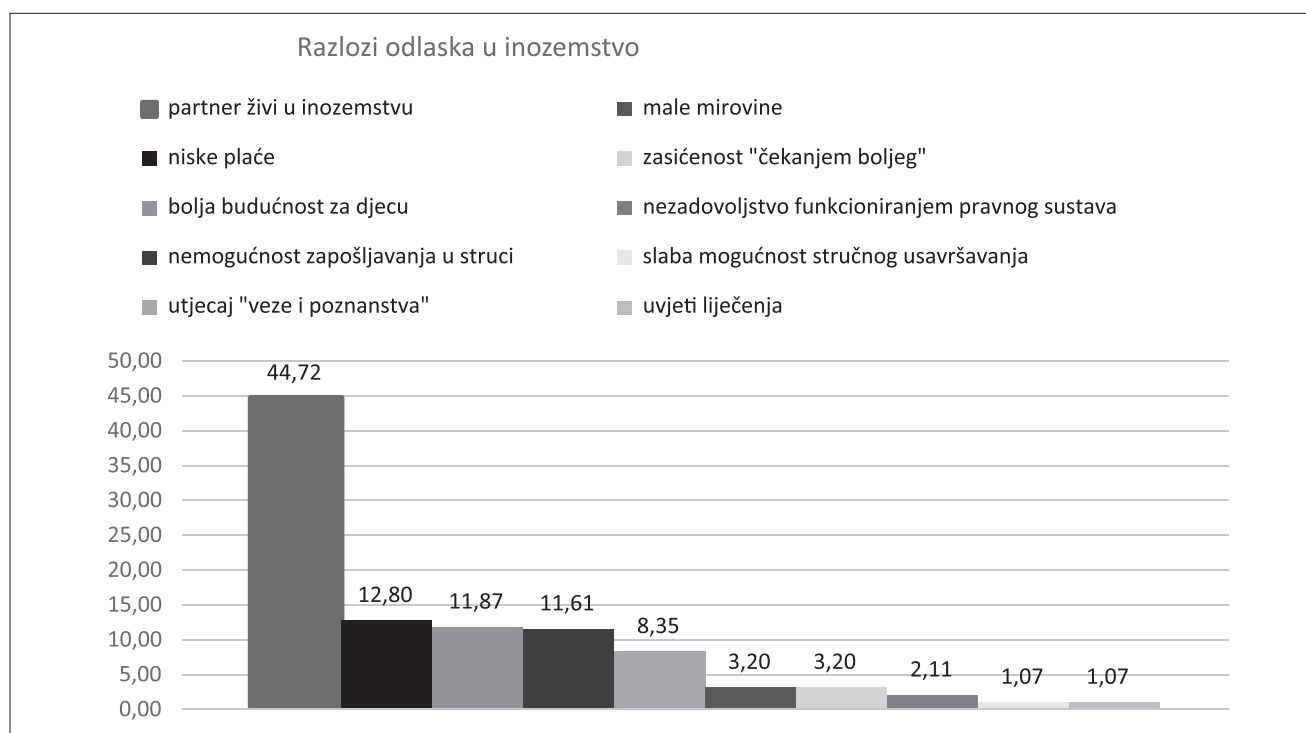
TABLICA 4. Povezanost varijabli „Namjera iseljenja“, „Planirani broj djece“ i „Namjera sklapanja braka“ u odnosu na ostale varijable (samo za p < 0,05)

		NAMJERA		
		Namjera iseljenja	Planirani broj djece	Namjera vjenčanja
Bračni status	koeficijent korelacije	0,179		
	p	0,022		
Najbolja dob za rađanje	koeficijent korelacije	-0,201	-0,255	-0,312
	p	0,100	0,001	0,000
Vjera	koeficijent korelacije	0,192	0,175	0,293
	p	0,014	0,026	0,000
Zaposlenje	koeficijent korelacije	0,232		
	p	0,003		
Korištenje duhanskih proizvoda	koeficijent korelacije		-0,213	
	p		0,006	
Namjera sklapanja braka	koeficijent korelacije		0,294	
	p		0,000	
Najbolje vrijeme za brak u odnosu na zaposlenje	koeficijent korelacije	-0,170	0,189	
	p	0,031	0,016	
S kim živite u zajedničkom kućanstvu	koeficijent korelacije			-0,156
	p			0,047
Koliko djece želite imati	koeficijent korelacije			0,294
	p			0,000

Povezanost je prikazana u Tablici 4. Utjecaj varijabli koje su značajno povezane s namjerama ispitan je modelima binominalne i multinominalne logističke regresije.

Model izrađen binominalnom logističkom regresijom (Fi koeficijenti Chi=46,09, p<0,000) predviđa veću vjerojatnost

za planiranje braka kod osoba koje žele imati troje i više djece (Wald=3,83, p=0,05, Exp(B)=13,15) i vjernika (Wald=8,62, p=0,003, Exp(B)=17,63), u odnosu na suprotne podskupine unutar iste varijable, uz jednake ostale faktore u modelu. Model izrađen multinominalnom logističkom regresijom,

SLIKA 1. Postotak sudionika koji se namjeravaju iseliti u inozemstvo u odnosu na različite razloge za odlazak

pod istim kontroliranim uvjetima, predviđa veću vjerojatnost za pripadanje skupini osoba koja se namjerava iseliti (nego skupini osoba koja se ne namjerava iseliti iz Hrvatske) ($\chi^2=16,54$, $p=0,002$), za ispitanike koji su nezaposleni ($\text{Wald}=8,63$, $p=0,003$, $\text{Exp}(B)=4,07$) i koji se nisu deklarirali kao vjernici ($\text{Wald}=6,18$, $p=0,13$, $\text{Exp}(B)=3,41$). Model za predviđanje vjerojatnosti namjere za planiranje djece ($\chi^2=27,47$, $p=0,001$) pokazuje da je kod osoba koje smatraju najboljom dobi za rađanje djece dob do 25. godine postoji manja vjerojatnost za planiranje jednog djeteta (u odnosu na referentnu potkategoriju „3 i više djece“) ($\text{Wald}=10,38$, $p=0,001$, $\text{Exp}(B)=0,015$) te da kod osoba koje nisu vjernici postoji veća vjerojatnost za planiranje dvoje u odnosu na troje i više djece ($\text{Wald}=6,26$, $p=0,012$, $\text{Exp}(B)=3,208$).

Slika 1 prikazuje razloge koje su ispitanici naveli objašnjavajući namjeru za odlazak iz zemlje nakon završetka studija.

RASPRAVA

Rezultati potvrđuju da u osoba koje planiraju imati troje i više djece i koje su se deklarirale kao vjernici postoji veća vjerojatnost za sklapanje braka, te da je namjera rađanja većeg broja djece pozitivno povezana sa stavom da je najbolja dob za rađanje djece prije 25. godine. Plodnost žene je u opadanju već od 32. godine, a nagli pad plodnosti se bilježi poslije 38. godine. Vjerojatnost trudnoće nakon 40. godine smanjuje se na 5- 20% (9). Jasno da će žena koja počne rađati sa 29 ili 30 godina teško uspjeti roditi troje i više djece.

U tom smislu je značajan podatak da je u Hrvatskoj tijekom 2016. godine 54,09% žena koje su rodile bilo starije od 30 godina (10). U literaturi se sve više naglašava utjecaj promjena sociokulturnih uloga i odnosa spolova na namjeru rađanja djece. Drugim riječima, pitanje je ženine motivacije, odnosno što ona dobiva rađanjem većeg broja djece (13). Činjenica da je totalni fertilitet (TFR) u Hrvatskoj 2017. godine bio 1,4 (referentna vrijednost TFR-a pri kojoj žena rađa dovoljan broj djece za održavanje iste razine stanovništva je 2,1) jasno govori kakva je ženina motivacija za rađanjem djece.

Značajnost utjecaja stručne spreme partnera na namjere za rađanje djece te povezanost apstinencije od duhanskih proizvoda s namjerom za rađanje troje ili više djece nije potvrđena u modelima logističke regresije. U literaturi se visina stručne spreme povezuje s boljom mogućnošću zapošljavanja i visinom prihoda, što olakšava skrb o većem broju djece (11). Upotreba duhanskih proizvoda povezuje se s negativnim učincima nikotina na fertilitet i socioekonomskim karakteristikama pušača (12).

S namjerom sklapanja braka pozitivno je povezana namjera rađanja većeg broja djece i uvjerenje da je idealna dob za rađanje djece prije 25. godine, što je logično, jer prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (SZO) optimalna plodnost je između 20. i 27. godine ženina života (14). Razumljivo je da osobe koje planiraju imati više djece smatraju poželjnim raniji početak rađanja, a isto tako da su te osobe sklone tražiti sigurnost braka kao institucije jasno definiranih osobnih prava i dužnosti bračnih partnera i roditelja (15).

Smanjuje se broj sklopljenih brakova (2006. godine su zasnovana 22 092 braka, a 2015. 19 834) (16), a istodobno raste broj razvoda, sa 4 651 u 2006. godini na 6 010 u 2015. godini. Broj djece rođene izvan braka ne kompenzira smanjenje rađanja djece u braku. Kao mogući razlozi smanjenja sklapanja brakova ističu se promjene sociokulturnih uloga i obrazaca ponašanja, kao posljedica tzv. druge demografske tranzicije, karakterizirani naglašavanjem slobode izbora, samoispunjenja, osobnog razvoja, vlastitog životnog stila i emancipacije (17). Druga skupina značajnih razloga su ekonomski čimbenici (18). Dio autora govori o stvaranju antibiteljske atmosfere i antibiteljskog mentaliteta, kao procesu koji u jednom trenutku postaje ireverzibilan, nakon čega poboljšanje zapošljavanja, prihoda i stambene situacije mladih više ne rezultira poboljšanjem stanja (19).

Zabrinjava rezultat da već u studentskoj dobi 28,2% ispitanika namjerava otići iz domovine. Uz očekivane razloge (teškoće zapošljavanja, niske plaće, problemi zbrinjavanja djece u slučaju smjenskog rada, niske mirovine koje ne osiguravaju bezbrižnu starost itd., Slika 1), kao najčešći subjektivni razlog ističe se odlazak za partnerom koji već živi i radi u inozemstvu. U novijim radovima uz makroekonomski i makropolitčki kontekst suvremenog vala iseljavanja iz Hrvatske i analizu djelovanja potisnih (push) i privlačnih (pull) faktora, ističu se baš utjecaj i iskustva prethodnih migranata (kao najvjerodostojniji izvor informacija) u uvjetima suvremene komunikacijske tehnologije, kao važan čimbenik u generiranju, prenošenju i razmjeni znanja povezanih članova migracijskog procesa (20). Zanimljivo je kako je već 2010. godine bilo jasno da velik broj mladih seoskih stanovnika (petina naših sudionika istraživanja bila je sa sela) nije zadovoljan životnim uvjetima i namjerava se iseliti, prvenstveno zbog ekonomskih razloga, s upozorenjem na pogubne posljedice za selo i grad: prevelika urbanizacija, posebice velikih gradova, daljnji neravnomjerni razvitak Republike Hrvatske te nedovoljno iskorištenje prostornog, proizvodnog i ljudskog potencijala (21).

Pad nataliteta i namjera mladih ljudi da napuste Hrvatsku golem su problem za cijelu državu, ali nas zanima mjesto i značenje pedijatra u tim procesima. Pedijatar ne može utjecati na ekonomske i društveno političke čimbenike, ali može utjecati na educiranost populacije (npr. u pitanju najbolje dobi žene za rađanje, štetnosti duhanskih proizvoda i alkohola u trudnoći, pripreme za rađanje i dojenje) te pomoći aktivnosti potpore roditeljstvu u lokalnoj zajednici. Iznosimo primjer aktivnosti koje se provode na području Bjelovarsko-bilogorske županije posredovanjem „Savjetovališta za djecu - prijatelj dojenja“, prema programu rada UNICEF-a. Aktivnosti su usmjerene poboljšanju skrbi o djeci od trenutka začeća (trudnički tečajevi) i daljnjoj skrbi za majku, novorođenčce i dojenčce (skupine za potporu dojenju, *Baby*

fitness). Promicanje i destigmatizacija dojenja u javnosti provodi se aktivnošću „S mamama na kavi“, „Mjesto za dojenje u sredstvima javnog prijevoza“, „Klupa za dojenje“ i javnim obilježavanjem Međunarodnog i Nacionalnog tjedna dojenja. Edukacija djelatnika ljekarni, vrtića i knjižnica se provodi programima „Ljekarne prijatelji dojenja“, „Vrtići prijatelji dojenja“, „Knjižnice prijatelji dojenja“ kako bi se majci koja doji omogućilo da u ugodnom okruženju može mirno nahraniti dijete. Osnježavanje doživljaja obitelji i roditeljstva u zajednici provodi se manifestacijama „Ljepota majčinstva“ i „Obiteljske zabavne igre“. Jačanje roditeljskih kompetencija ostvaruje se projektom „Otac je važan kao i majka“. Potpora roditeljstvu pruža se i predavanjima i radionicama Obiteljskog centra: „*Baby fitness*“, „Naše malo sunce“ i „Rastimo zajedno“. Desetak godina se posebna pozornost posvećuje radu s mladima. Mlade volontere uključujemo u edukaciju kao edukatore u *peer-to-peer* (vršnjačka potpora) programima. Intenzivno se radi na uvođenju edukacije o dojenju kao najzdravijoj prehrani za novorođenčce i dojenčce u kurikulum srednjoškolskog obrazovanja. Na Veleučilištu u Bjelovaru, Stručni smjer sestrinstvo, studenti od akademske godine 2017./2018. pohađaju izborni kolegij „Najnovije spoznaje o dojenju“, a akademske godine 2019./2020. otvara se „Soba za dojenje“. Važan dio rada je kontinuirano praćenje i analiza rezultata učinjenog, radi objektivne validacije učinkovitosti provedenih aktivnosti u ublažavanju negativnih demografskih trendova s kojima se naša zajednica susreće.

LITERATURA

1. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011 [Internet]. Zagreb: Državni zavod za statistiku RH; 2012 [citirano: 10. lipnja 2019.]. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/censuslogo.htm>
2. Akrap A. Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Panel diskusija. Bogoslovska smotra. 2015;LXXXV(3):861-5.
3. Ostroški Lj, ur. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2017. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2017.
4. American Academy of Pediatrics. Task Force on the Future Role of the Pediatrician in the Delivery of Health Care. Report on the future role of the pediatrician in the delivery of health. Pediatrics. 1991;87:401-9.
5. Čatipović M, Šelović Bobonj G, Kudlač M, Bacalja V, Šulentić A, Grgurić J. Uloga pedijatra u promicanju dojenja u zajednici. Paediatr Croat. 2017;61(Suppl. 2):27-31.
6. Ajzen I, Fishbein M. Attitudinal and normative variables as predictors of specific behaviors. J Pers Soc Psychol. 1973;27:41-57.
7. International Code of Medical Ethics [Internet]. Chicago: CSEP; 2006. [citirano: 10. lipnja 2019.]. Dostupno na: <http://ethics.iit.edu/ecodes/node/4233>
8. Sample Consent Form for Online Surveys [Internet]. Decatur: Agnes Scott College; 2014. Dostupno na: <https://www.agnesscott.edu/irb/files/documents/Sample-Consent-Form-for-Online-Surveys.doc> (pristupljeno 15. kolovoza 2018.)
9. Broekmans FJ, Knauff EA, Valde ER, Macklon NS, Fauser BC. Female reproductive ageing. current knowledge and future trends. Trends Endocrinol Metab. 2007;18:58-65. doi: 10.1016/j.tem.2007.01.004
10. Rodin U, Draušnik Ž, Cerovečki I, ur. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2016. godine. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2017.

11. Saint Paul G. Genes, Legitimacy and Hypergamy: Another Look at the Economics of Marriage. Paris: Centre for Economic Policy Research, 2008.
12. Oboni JB, Marques-Vidal P, Bastardot F, Vollenweider P, Waeber G. Impact of smoking on fertility and age of menopause: a population-based assessment. *BMJ open*. 2016;6:e012015. doi: 10.1136/bmjopen-2016-012015
13. Moya C, Snopkowski K, Sear R. What do men want? Re-examining whether men benefit from higher fertility than is optimal for women. *Philos Trans R Soc Lond, B, Biol Sci*. 2016;371:20150149. doi: 10.1098/rstb.2015.0149
14. Šimunić V, ur. Reprodukcijska endokrinologija i neplodnost: Medicinski pomognuta oplodnja: IVF. Zagreb: Hrvatski liječnički zbor, Hrvatsko društvo za ginekološku endokrinologiju i humanu reprodukciju, Školska knjiga, 2012.
15. Hrvatski sabor. Obiteljski zakon. Zagreb: Narodne novine; NN 103/15. (na snazi od 1.11.2015.) Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_09_103_1992.html
16. Ostroški Lj, ur. Žene i muškarci u Hrvatskoj 2018. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2018.
17. Pavić D. Trend i čimbenici izvanbračnih rođenja u Hrvatskoj od 1998. do 2012. godine. *Revija za sociologiju*. 2014;44:139-62. doi: 10.5613/rzs.44.2.2
18. Bratti M, Cavalli L. Delayed first birth and new mothers' labor market outcomes: evidence from biological fertility shocks. *Eur J Population*. 2014;30:35-63. doi: 10.1007/s10680-013-9301-x
19. Šperanda Ž, Radan M, Rakošec Ž. Demografski slom Hrvatske i Europe. *Obnovljeni život*. 2018;73:227-38. doi: 10.31337/oz.73.2.6
20. Rajković Iveta M, Horvatin T. Suvremeno iseljavanje iz Hrvatske u Irsku s posebnim osvrtom na mlade iz Slavonije. 2017;33:247-74. doi: 10.11567/met.33.3.1
21. Grgić I, Žimbek T, Tratnik M. Čimbenici iseljavanja seoskog pučanstva u republici Hrvatskoj. *Agronomski glasnik*. 2010;2-3:143-62.

SUMMARY

Students of the Bjelovar University of Applied Sciences students' plans to get married, have biological children and emigrate for work

Marija Čatipović, Martina Marković, Josip Grgurić

One of the major challenges for paediatricians in Croatia is a reduced number of infants and small children in health care, primarily as a result of low birth rate and emigration of parents with children. The aim of the study was to investigate the plans to get married, have children and emigrate from Croatia in order to identify the key factors determining these intentions so as to be able to influence them. Online survey was conducted with students of the Polytechnic in Bjelovar. The authors measured sociodemographic data, intentions of marriage, childbirth and leaving the country. Descriptive data were presented and χ^2 -test was used to examine differences in the impact the factors may have had on the variables of interest. The effect of variables that were significantly associated with these intentions was examined by the models of binomial and multinomial logistic regression. Positive action on the issue could not be achieved by the work of primary health care paediatrician only. It is necessary to work in the community, including work with expectant mothers, help and support for breastfeeding, taking care of children's health, promoting parenting and strengthening parenting skills. In the Bjelovar-Bilogora area, these activities are carried out through Children's Counselling Centres - Breastfeeding Friends, Pregnancy Courses, Breastfeeding Support Groups, Pharmacist's Breastfeeding Friends, Kindergarten and Library of Breastfeeding Friends, Beauty of Motherhood, Family Fun Games - Our Little Sun, Let's Grow Together, Baby Fitness, etc.

Key words: STUDENTS; MARRIAGE; EMIGRATION AND IMMIGRATION; CROATIA